

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 1 maart 2011 inzake toetsing in het primair onderwijs (Kamerstuk 31 293, nr. 89). Vragen zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Van Bochove

Adjunct-griffier van de commissie,
Janssen

Inhoudsopgave

I. Vragen en opmerkingen uit de fracties

1. Inleiding
2. Beleidscontext
3. Centrale eindtoets
4. Wereldoriëntatie
5. Leerling- en onderwijsvolgsysteem
6. Toegevoegde waarde en begintoeets
7. Overig

II. Reactie van de minister

I. Vragen en opmerkingen uit de fracties

1. Inleiding

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de brief van de minister. Zij zien aanleiding tot het stellen van enkele vragen. De leden van de VVD-fractie stellen dat in het regeerakkoord de verplichting van de centrale en/of uniforme eindtoets is opgenomen. Het begrip leerwinst en toegevoegde waarde spelen daarbij een belangrijke rol. Het advies van de PO-Raad, de Algemene vereniging schoolleiders (AVS) en de VO-raad, gecombineerd met een onderzoeksrapportage van Kohnstamm/ITS, is met belangstelling gelezen. De leden spreken hun waardering uit voor de experiment- en consulteeronde van de minister. Ook zien de leden dit als een goede aanzet tot de uitwerking van de nader gewijzigde motie van de leden Beertema en Elias¹.

De leden vinden het belangrijk dat veranderingen in het onderwijsveld niet van de Haagse tekentafel komen, maar dat deze in samenspraak met het onderwijs tot stand komen. De in het regeerakkoord aangekondigde veranderingen kunnen zo rekenen op draagvlak, zo menen zij.

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de onderhavige brief. Zij waarderen de inzet van het vorige kabinet om de kwaliteit van het onderwijs beter te borgen en hechten eraan dat daarbij vooral de basisvaardigheden taal en rekenen met doorgaande leerlijnen aan bod komen. Zij vinden het van belang dat het huidige kabinet deze inspanningen voortzet.

De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat ieder talent telt. Het is de taak van de school om uit ieder kind het uiterste te halen. Dit is nodig omdat de ambitie van dit kabinet is om bij de top vijf van kennis-economieën te horen. Dit vereist dat de basis op orde is en de lat omhooggaat. Toetsing van en leerlingvolgsystemen bij de kerntaken van een school, rekenen en taal, helpen om de basis op orde te krijgen en de lat omhoog. De leden van de CDA-fractie ondersteunen dan ook de lijn die de minister heeft ingezet. Ten aanzien van de onderliggende brief hebben deze leden nog enkele vragen aan de minister.

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de plannen van de minister om meer verplicht te toetsen in het basisonderwijs en ook verplicht gebruik te maken van een leerlingvolgsysteem. Zij zijn van mening dat meer verplichte toetsen de kwaliteit van het onderwijs niet veel zal verhogen. Daarvoor is een investering nodig in goed opgeleide leraren en klassenverkleining. Door de voorgenomen bezuinigingen op het speciaal onderwijs en de ambulante begeleiding in het regulier onderwijs zullen meer leerlingen met een stoornis of handicap in de reguliere klassen komen, zonder dat de leraar hier degelijk voor is

---

¹ Kamerstuk 32 500 VIII, nr. 45.

opgeleid. Dit zal ten koste gaan van de kwaliteit, geen toets die dat kan voorkomen, zo menen deze leden.

De leden van de GroenLinks-fractie staan kritisch tegenover de voornemens van de minister. Met name het voorstel om een begintoets in te voeren vinden de leden onwenselijk.

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben kennisgenomen van de kabinetsbrief over toetsing in het primair onderwijs. Zij stellen enkele vragen.

De leden van de SGP-fractie hebben bedenkingen bij de dominante rol van de overheid als het gaat om de sturing van het onderwijs, die door de aangekondigde maatregelen nog verder wordt versterkt. De vraag is gerechtvaardigd of deze ontwikkeling, mede gezien in het licht van internationale ervaringen, de kwaliteit van het onderwijs ten goede komt. Bovendien moet overbodige toetslast worden vermeden, zo menen de leden.

2. Beleidscontext

De leden van de CDA-fractie willen de kanttekening plaatsen dat toetsing een middel is en geen doel op zich. Toetsing moet bedoeld zijn om informatie te verzamelen. Daarnaast willen de leden nog benadrukken dat scholen naast hun kerntaak ook een vormende taak hebben. Graag zien deze leden een reactie van de minister op de brede wettelijke taak van scholen en de stelling dat het onderwijs niet vernauwd moet worden naar alleen rekenen en taal.

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen naar de inperking van ruimte van scholen door de nadruk te leggen op centraal opgelegde toetsen en individuele toetsresultaten van leerlingen. Wordt deze ruimte niet onevenredig ingeperkt, ook omdat scholen nu al in staat worden geacht om de ontwikkeling van leerlingen in kaart te brengen, zo vragen deze leden.

De leden van de SGP-fractie vragen om verduidelijking van de rol van de overheid. Enerzijds wordt benadrukt dat de overheid alleen voorschrijft wat leerlingen moeten weten. Tegelijk wordt door de overheid echter verdergaand bepaald hoe scholen moeten toetsen. Deze leden vragen hoe dit beleid recht doet aan de didactische vrijheid van scholen. Zij vragen een reactie op de paradoxale situatie dat ondanks de wens van het kabinet meer ruimte te bieden voor scholen en leraren, deze ruimte feitelijk steeds verder wordt beperkt.

De leden vinden een eenduidige en heldere toetsstructuur van wezenlijk belang. Zij hebben vragen bij de rationaliteit van de aangekondigde toetslast. Waarom worden zowel het leerlingvolgsysteem als de eindtoets verplicht? Is de eindtoets juist door invoering van een verplicht leerlingvolgsysteem niet overbodig geworden? Naar de mening van deze leden kan de laatste momentopname van het leerlingvolgsysteem de rol van de eindtoets vervangen, terwijl het meerjarige beeld van het leerlingvolgsysteem de gevoeligheid van de eindtoets als momentopname ondervangt. Wanneer leerlingvolgsystemen worden geïkht aan de referentieniveaus neemt de bruikbaarheid bovendien toe, zo stellen deze leden. Graag ontvangen zij een reactie.

3. Centrale eindtoets

De leden van de VVD-fractie merken op dat rond februari in de media de ontwikkeling werd geschetst dat de Citoscore soms zwaarder lijkt te wegen dan het schooladvies. Volgens de minister draagt het verschuiven van de toetsperiode bij aan het meer centraal stellen van het schooladvies. Dit laatste strookt niet met de bevindingen van het Kohnstamm Instituut, zo stellen de leden. Zij vragen dan ook hoe de Cito-toets en -score op scholen gecommuniceerd wordt. De minister meent dat kinderen niet kunnen zakken/slagen voor de toets, het is immers geen eindexamen, maar volgens het Kohnstamm Instituut zegt 70% van de scholen de toets niet of nauwelijks mee te wegen bij het schooladvies. Tijdens het werkbezoek van de vaste commissie voor OCW aan het Cito¹ kwam aan de orde dat dit percentage volgens wetenschappers bij het Cito 93% is. De leden vernemen graag de reactie van de minister hierop. De leden schrikken van de uitzonderingen die de minister wil maken voor de invoering van de verplichte eindtoets in groep 8.² De eerste uitzondering geldt voor zeer moeilijk lerende kinderen en meervoudig gehandicapte kinderen in het speciaal onderwijs. De overige deelnemers in het speciaal onderwijs worden wel getoetst. Is deze groep van uitzonderingen groot genoeg, zo vragen de leden. Op basis van welk onderzoek blijkt dat toetsing voor de overige leerlingen in het speciaal onderwijs geen problemen zou opleveren? Wordt de manier van toetsing aangepast voor kinderen met andere gedrags- en leerproblemen? Hoe hebben de scholen voor het speciaal onderwijs op dit voornemen gereageerd? Graag vernemen de leden de reactie van de minister.

De tweede uitzondering die de minister maakt is voor leerlingen die vier jaar of korter in Nederland zijn en de taal onvoldoende beheersen. De Nederlandse staat verwacht van volwassen immigranten dat zij de taal binnen een periode van 3,5 jaar voldoende beheersen (onderdeel van de inburgeringsplicht). Waarom is die periode voor 12-jarige kinderen langer, zo vragen de leden. Juist zij beschikken over cognitieve vaardigheden om taal sneller te leren dan op latere leeftijd. En juist zij hebben de grootste baat bij het snel voldoende beheersen van de taal. Desnoods met bijlessen door ouders gefinancierd, maar op deze manier kan een kind dat op zijn achtste in Nederland komt, op zijn twaalfde nog de taal niet voldoende beheersen en met deze uitzondering zou dat als vaststaand feit worden geaccepteerd. Daarmee wordt volgens de leden afbreuk gedaan aan de toekomstkansen van het betreffende kind. Is de minister het met de leden van deze fractie eens dat bij onvoldoende taalbeheersing het risico bestaat op onder advisering voor het voortgezet onderwijs? Worden deze kinderen, die op basis van hun onvoldoende taalbeheersing geen Cito-Eindtoets hoeven te maken, wel geadviseerd om, ondanks hun taalniveau, naar het voortgezet onderwijs te gaan? De leden vragen de minister met klem om de uitzondering voor kinderen die vier jaar of korter in Nederland zijn en de taal onvoldoende beheersen, te heroverwegen in het licht van voorgaande opmerkingen. De minister verschuift het moment waarop de eindtoets wordt afgenomen van februari naar de periode tussen 15 april-15 mei. In haar brief stelt de minister dat de resultaten van de toets in de loop van de maand mei beschikbaar moeten komen, terwijl de VO-Raad expliciet om de datum van 1 mei gevraagd heeft, anders komt de (formatie)planning in gevaar. Is het haalbaar om te verwachten dat Cito van alle basisscholen op hetzelfde moment deze resultaten binnen zo een korte tijd (twee weken) beschikbaar heeft? Is er om een officiële uitvoeringstoets bij Cito gevraagd? Waarom is geen rekening gehouden met het verzoek van de VO-Raad, zo vragen de leden. De leden willen graag weten waarom de wetgever niet voorschrijft welk leerling- en onderwijsvolgsysteem standaard moet worden gebruikt (de wetgever bepaalt niet het «hoe»), maar wel welke uniforme toetsingsvorm

¹ D.d. 15 april 2011.

² Kamerstuk 31 293, nr. 89, p. 4, voetnoot 1.

(namelijk Cito) gehanteerd moet worden. Is dat geen invulling van het «hoe», zo vragen de leden.

De leden van de PvdA-fractie vinden het van groot belang voor een goede doorstroming naar het vervolgonderwijs dat scholieren aan het einde van het basisonderwijs behalve een advies van de school ook een advies van een externe instantie krijgen. Voor de leden spreekt het echter niet voor zich dat dit advies op alle scholen tot stand moet komen op basis van een toets van het Cito. Zou het er niet toe bijdragen dat alle partijen scherp blijven toezien op het werk dat zij leveren, als er in dezen enige concurrentie mogelijk is?

De leden vinden het een goede zaak als het afnamemoment van de Cito-Eindtoets wordt verplaatst naar eind maart/begin april. Daardoor worden de leeropbrengsten van het laatste leerjaar van het primair onderwijs vergroot. Omdat de schooladviezen niet hoeven te wachten op de Cito-Eindtoets hoeft ook de schoolkeuze voor het vervolgonderwijs niet in het gedrang te komen. De leden maken zich echter wel zorgen over signalen die zij ontvangen dat scholen vooral allochtone leerlingen onderadviseren. Kan de minister inzichtelijk maken in welke mate het voorkomt dat bij allochtone leerlingen het schooladvies lager uitvalt dan het advies van de Cito-Eindtoets? In hoeverre acht de minister het redelijk en mogelijk om op enigerlei wijze in de advisering te verdisconteren dat sommige leerlingen minder goed kunnen scoren door taalachterstanden die op latere leeftijd wel degelijk kunnen worden verminderd? Bestaat er een gevaar dat de gevolgen van onder advisering worden versterkt als de schoolkeuze in de toekomst vooral moet worden gebaseerd op de schooladviezen? Hoe wil de minister dat gevaar tegengaan, zo vragen de leden.

De leden juichen toe dat ook in het speciaal basisonderwijs en in het speciaal onderwijs toetsen gaan worden ingevoerd. Te vaak worden kinderen die in het speciaal onderwijs zijn terechtgekomen beoordeeld op hun beperkingen, waardoor ontwikkeling van hun talenten te weinig aan bod komt. De leden hechten eraan dat hieraan nadrukkelijker wordt gewerkt en menen dat het meetbaar maken van de basisvaardigheden taal- en rekenvaardigheid hierbij een stimulerende rol kunnen spelen. Wat vindt de WEC-Raad hiervan, zo vragen deze leden.

De leden van de CDA-fractie vragen waarom is gekozen voor Cito als eindtoets. Het feit dat veel scholen Cito al gebruiken hoeft niet doorslaggevend te zijn in de keuze voor Cito. Zijn er andere redenen waarom Cito wordt geprefereerd boven andere eindtoetsen die scholen gebruiken? Wat zijn de voor- en nadelen van deze andere eindtoetsen, zo vragen de leden van deze fractie.

De leden vragen een reactie aan de minister waarom de eindtoets niet nog later in het jaar kan worden gepland om zo maximaal resultaat te genereren. Kan de minister aangeven waarom voor het voortgezet onderwijs een schooladvies dat straks wordt gebaseerd op een leerlingvolgsysteem niet voldoende is. Is de minister het met deze leden eens dat in principe het schooladvies meer zegt over de capaciteiten van het kind dan de Cito-eindtoets, die immers slecht een momentopname is? Wat is de reden dat het voortgezet onderwijs zoveel waarde hecht aan de Cito-eindtoets, boven het schooladvies, zo vragen de leden. Aan welke eisen moet het schooladvies gaan voldoen om bezwaren van voortgezet onderwijs weg te nemen?

Tenslotte vragen deze leden aan de minister of de termijn, die staat voor invoering van de verplichte eindtoets voldoende is voor de scholen om deze op goede wijze in te voeren. Lukt het ook om op tijd gedifferentieerde toetsen te krijgen voor de verschillende doelgroepen die nu ook de eindtoets moeten gaan maken, zo vragen zij.

De leden van de SP-fractie stellen dat de minister zelf ook aangeeft dat van toetsing alleen het onderwijs niet beter wordt. Toch stelt zij een begin- en eindtoets verplicht. De leden vinden dit een vreemde tegenstrijdigheid. Kan de minister deze nader toelichten, zo vragen zij.

Waarom wordt stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling bij wet aangewezen als de ontwikkelaar van de centrale eindtoets? Het komt de leden vreemd voor de keuze voor een commercieel bedrijf in de wet vast te leggen. In hoeverre zijn andere bedrijven overwogen, zo vragen zij. Waarom wordt niet gekozen voor een publiek bedrijf wanneer het gaat om het uitvoeren van wettelijke taken? Dit laatste ligt meer voor de hand aldus deze leden. Kan de minister een lijst met overwegingen overhandigen waarom voor Cito is gekozen? Wat ziet de minister als zwakke punten en welke positieve punten wegen hier tegenop?

De minister wil dat de eindtoets van minder groot belang wordt bij de overgang van basis- naar voortgezet onderwijs. Daarom verplaatst ze de eindtoets naar achter. Hoe verhoudt dat streven naar minder belang zich met het verplicht stellen van de eindtoets, zo vragen deze leden. Impliceert dat niet dat de minister de toets een groter gewicht wil geven in de overgang naar het vervolgonderwijs? Voor het verplaatsen van de eindtoets zijn geen aantoonbare positieve of negatieve resultaten gevonden. Ook op de pilotscholen, waar de toets later werd afgenomen, werd later in het schooljaar minder tijd besteed aan taal en rekenen. Als mogelijke reden hiervoor wordt aangegeven dat de toets niet ver genoeg naar achter is verschoven. Waarom roept de minister dan niet een nieuwe pilot in het leven, waarbij de eindtoets nog verder naar achter wordt geschoven om het effect te meten, zo vragen deze leden.

Graag willen de leden van de GroenLinks-fractie weten waarom scholen de mogelijkheid wordt ontnomen om de eindtoets op een andere manier vorm te geven als dat aansluit bij de pedagogische inzichten van het onderwijs. Waarom is het nodig om de vrijheid van scholen en ouders zo ingrijpend in te perken, vragen de leden.

De leden van de ChristenUnie-fractie zien in de verplichte uniforme eindtoets in het primair onderwijs het risico van toenemende nadruk op toetsuitslagen om de ontwikkeling van een kind in kaart te brengen. Is het verplicht stellen van de eindtoets niet in tegenspraak met de opmerking van de minister dat het schooladvies en niet een toetsscore leidend moet zijn in de keuze voor vervolgonderwijs, zo vragen de leden.

De leden vragen naar het oordeel van de minister over tekortkomingen van toetsen. Zo geeft een toets een momentopname, maar kunnen toetsen ook sturen in de verhouding tussen lesaanbod. Legt een centraal opgelegde toets niet teveel de nadruk op een beperkt aantal vakken, waardoor de ruimte van scholen om een breed lesaanbod te organiseren wordt ingeperkt, zo vragen de leden.

De leden van de SGP-fractie vragen hoe de stelling dat vrijwel alle scholen aan de eindtoets gewend zijn in overeenstemming te brengen is met het feit dat 15% van de scholen, dus ruim 1 000 scholen, nog niet met een eindtoets werken. Zij vragen hoe het kabinet deze omvangrijke minderheidsgroep in haar beleid heeft meegewogen. Is het wenselijk om de eindtoets verplicht op te leggen wanneer veel scholen daar geen behoefte aan hebben, dan wel tegenstander zijn van een eindtoets? Wordt deze scholen bovendien voldoende tijd geboden voor invoering van de eindtoets, zo vragen de leden van deze fractie. De leden vragen hoe het kabinet reageert op kritiek van diverse zijden dat de Citotoets op methodische en inhoudelijke gronden eenzijdig is. Zo dekt de Citotoets slechts een beperkt deel van de taalvaardigheid, beperken de vragen zich tot multiple choice en komt de brede ontwikkeling van leerlingen niet uit de verf. Nopen deze overwegingen niet tot de conclusie dat scholen de

vrijheid moeten hebben af te wijken van de Cito-toets? De leden vragen welke legitimatie er is om inbreuk te maken op het recht van scholen om al dan niet voor een eindtoets of voor een specifieke invulling van de eindtoets te kiezen. Zij vragen waarom het kabinet geen ruimte laat aan scholen om een eigen eindtoets te kiezen, met als vereiste dat een bepaalde ijking wordt gehanteerd. Waarom wordt geen ruimte geboden aan alternatieve toetsen, terwijl in praktijk blijkt dat de inspectie voor bepaalde toetsen zelfs waardering heeft, zo vragen de leden.

4. Wereldoriëntatie

De leden van de VVD-fractie melden dat bij de internetconsultatie de vraag is gesteld of wereldoriëntatie wel of niet een verplicht onderdeel moet worden van de eindtoets. Kan de minister aangeven wiens oordeel hier het zwaarst bij weegt, zo vragen zij.

De leden van de PvdA-fractie constateren dat wereldoriëntatie (vooralsnog) buiten beeld blijft bij de inhoud van de centrale eindtoets. Deze leden vinden dit een verstandige keuze, zolang dit maar niet gaat betekenen dat de ontwikkeling van doorlopende leerlijnen voor de betreffende schoolvakken stagneert. Kan de minister nader specificeren wat haar plannen in dezen zijn, zo vragen de leden van deze fractie.

De leden van de CDA-fractie vragen of de minister al uitsluitel kan geven of in de eindtoets alleen gekeken wordt naar rekenen/taal of ook naar wereldoriëntatie. Dit onderdeel wordt nu wel getoetst, maar telt tot nu toe niet mee in resultaat. Wat zijn de voor- en nadelen om wereldoriëntatie wel mee te laten tellen bij het eindresultaat? Is het niet beter eerst alleen de toetsing op rekenen en taal middels de eindtoets verplicht te stellen en eventueel pas in later stadium ook wereldoriëntatie hierbij te betrekken, zo vragen de leden.

De leden van de SP-fractie constateren dat de minister het belang van vakken als geschiedenis, aardrijkskunde, natuurkunde etc. erkent. Deze vakken wegen nu niet mee voor de (Cito-) Eindtoets. De leden vinden het dan ook verstandig dat de minister deze vakken nog niet heeft uitgesloten voor meeweging bij de eindtoets. Voor de schoolkeuze zal de score op de eindtoets van belang zijn. Het is dan een slechte zaak wanneer deze zich enkel en eenzijdig richt op rekenen en taal. Het zou een verkeerd beeld creëren van de kwaliteiten van de leerling, zo menen deze leden.

De leden van de SGP-fractie vragen of naast het gegeven dat wereldoriëntatie niet meetelt in de beoordeling, de keuze voor wereldoriëntatie vrij blijft.

5. Leerling- en onderwijsvolgsysteem

De leden van de VVD-fractie stellen dat de minister de in te voeren centrale eindtoets ziet als het uniforme sluitstuk van het leerlingvolgsysteem. De leden stellen daarbij een tweetal vragen. Ten eerste, als de verplichte toets het sluitstuk is, waarom wordt het dan als eerste verplicht ingevoerd? Moet niet worden gewacht op een nadere uitwerking van het meten van leerwinst en toegevoegde waarde, zo vragen zij. Ten tweede, de leerlingresultaten zijn vaak wel bekend, maar het ontbreekt op veel scholen nog aan het systematisch opslaan en bewaren ervan. Is de minister het met deze leden eens dat zonder systematisch opslaan en bewaren het hele volgsysteem niet zinvol is, laat staan het afnemen van de toetsen? In 2008/2009 maakte maar 37% van de scholen optimaal gebruik van de leerling- en onderwijsvolgsystemen. Tijdens het werkbezoek van de vaste commissie heeft het Cito aangegeven dat er veel

meer informatie uit de bestaande volgsystemen te behalen valt dan nu gebeurt. Kan de minister aangeven of het aantal scholen gegroeid is in het afgelopen schooljaar? Wijst dat op een positieve trend? Hoe kunnen scholen gestimuleerd worden de bestaande systemen beter te gebruiken, zo vragen de leden van de eerder genoemde fractie?

De leden van de CDA-fractie stellen dat bijna alle scholen in Nederland op de een of andere manier een leerlingvolgsysteem gebruiken. Dat is een goede zaak omdat uit onderzoek ook blijkt dat een goede kwaliteitszorg leidt tot betere resultaten en het leerlingvolgsysteem zal bijdragen aan een betere kwaliteitszorg. Ook zal het leerlingvolgsysteem het mogelijk maken om meer de toegevoegde waarde van de school te laten zien. De leden zijn wel benieuwd naar de reactie van de minister op de stelling van de PO-Raad dat het verplicht stellen van een leerlingvolgsysteem ingrijpt in het «hoe» waarover de scholen zelf gaan.

Hoe gaat de minister bewerkstelligen dat de gegevens uit het leerlingvolgsysteem optimaal worden benut voor evaluatie en verbetering van het onderwijs op het niveau van de groep, de school en het bestuur, zo vragen de leden.

De leden vinden het positief dat niet van bovenaf aan de scholen wordt voorgeschreven welk leerlingvolgsysteem wordt gebruikt. Wel vragen deze leden in hoeverre er uniforme kwaliteitsnormen voor dit volgsysteem worden opgesteld. Het is immers de bedoeling dat het leerlingvolgsysteem later gebruikt gaat worden om de toegevoegde waarde van de school te bepalen. De leden vragen een nadere toelichting aan de minister over de afweging om bij de eindtoets wel de gebruikte methode van bovenaf voor te schrijven en bij het leerlingvolgsysteem niet. Bij beide is uniformiteit toch van groot belang? Hoe kunnen verschillende volgsystemen met elkaar worden vergeleken, zo vragen zij. De leden vragen of er een best practicessysteem wordt opgezet waarbij scholen van elkaar kunnen leren hoe om te gaan met het leerlingvolgsysteem.

De leden van de SP-fractie stellen dat scholen van de minister moeten gaan werken met een leerlingvolgsysteem. Dit om scholen te helpen opbrengstgericht te werken. Hoe voorkomt de minister dat dit te bureaucratisch gaat worden? Nederlandse docenten klagen nu al over bureaucratie, zo menen de leden. Is zij bereid te bezien of basisscholen kunnen worden versterkt met een administratief medewerker, zodat docenten kunnen worden ontlast? Hoeveel scholen werkt nu al met een leerlingvolgsysteem voor alle leerlingen, zo vragen de leden. Hoeveel scholen werken nu al met een leerlingvolgsysteem tot en met groep 8? Is het de bedoeling dat het leerlingvolgsysteem straks ook in groep 8 wordt gebruikt? In hoeverre heeft een verplichte eindtoets dan nog toegevoegde waarde, zo vragen de leden van de eerder genoemde fractie.

6. Toegevoegde waarde en begintoets

De leden van de VVD-fractie zien uit naar zowel de reacties op de internetconsultatie als naar de kabinetsvoorstellen over de vormgeving en invoering van een maat van toegevoegde waarde/leerwinst en alles wat daarbij hoort.

De leden van de CDA-fractie horen graag een reactie van de minister op de volgende bezwaren. In de eerste plaats laten jonge kinderen van vier of vijf jaar zich bijzonder moeilijk toetsen. Veel kinderen geven bijvoorbeeld een goed antwoord, afhankelijk van hun humeur. In de tweede plaats stellen de leden, dat als het verschil tussen begin- en eindtoets het leerrendement gaat bepalen en dus een belangrijke indicator wordt voor de kwaliteit van onderwijs, er legio mogelijkheden bestaan om het

resultaat van de begintoets te beïnvloeden. Het concentratievermogen van kinderen is gemakkelijk te verstoren. In de derde plaats stellen de leden dat alleen al de mogelijkheid dat deze toets kan worden beïnvloed, de betrouwbaarheid van de toetsresultaten zal ondergraven. In de vierde plaats zijn de leden van mening dat met het leerlingvolgsysteem, waar niet één toets van prominent belang is, de vorderingen van kinderen kunnen worden gemonitord en de begintoets overbodig wordt. Ten slotte verhuist een vijfde van de kinderen binnen de schoolperiode, waardoor de schoolresultaten aanzienlijk kunnen worden beïnvloed, zo stellen de leden van de eerder genoemde fractie.

De leden van de SP-fractie vragen op welke leeftijd de verplichte begintoets zal worden afgenomen. Wat wordt dan getoetst? Zij vragen of leerlingen dan wel in staat zijn om een dergelijke belangrijke toets te maken. Hoe betrouwbaar zijn de uitkomsten, aangezien de prestaties van jonge kinderen zeer kunnen verschillen van dag tot dag en van moment tot moment. Kan de minister aangeven of er al wetenschappelijk onderzoek gedaan is naar de effectiviteit van een begintoets? Zo ja, kan de minister die informatie aan de Kamer beschikbaar stellen? De leden zien veel haken en ogen aan het koppelen van een begintoets met een eindtoets. Twee toetsuitkomsten zijn pas te vergelijken wanneer hetzelfde wordt getoetst, zo stellen zij. De uitkomst van beide toetsen zullen voor de school erg belangrijk worden, aangezien deze zal worden gebruikt voor het meten van «toegevoegde waarde». Hiermee maakt de minister van de school een leerfabriek. Scholen zullen veel meer waarde gaan hechten aan het oefenen van kennis en vaardigheden die worden getoetst bij de eindtoets, dan andere vaardigheden. Het risico bestaat dat de toets zal meten hoe goed een school leerlingen kan voorbereiden op een toets. Ziet de minister dit risico ook? Hoe gaat zij dit risico voorkomen? Wanneer gebruik wordt gemaakt van een leerlingvolgsysteem, wat is dan nog de toegevoegde waarde van een begin- en eindtoets, zo vragen de leden. De minister schrijft dat zij scholen met veel toegevoegde waarde wil voorzien van het predicaat «zeer goed» of «excellent». Deelt de minister de opvatting dat alle scholen excellent moeten zijn? En dat scholen die niet excellent zijn, daarmee zwak of zeer zwak zijn en dat de inspectie in dat geval moet ingrijpen? Waarom staat de minister verdere differentiëring toe, zo vragen de leden. Hiermee wordt de schijn gewekt dat het is toegestaan mindere kwaliteit te leveren dan excellente kwaliteit. De leden vinden het zeer onverstandig om de «toegevoegde waarde» van een school te koppelen aan prestatiebeloning. In de eerste plaats omdat prestatiebeloning in het onderwijs een onverstandig plan is. In de tweede plaats omdat niet elke school in staat is evenveel «toegevoegde waarde» te genereren. Hoeveel een leerlingpopulatie kan groeien is zeer afhankelijk van de wijk waarin de school staat. Ziet de minister dit ook? Hoe ziet zij concreet prestatiebeloning voor zich wanneer begin- en eindtoets worden vergeleken? Een leerling heeft immers gedurende zijn basisschoolloopbaan een veelheid aan docenten ontmoet, zo stellen de leden.

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen naar de tekortkomingen van toetsen bij het meten van toegevoegde waarde van scholen en leraren. Kunnen testresultaten in groep 3 wel voor betrouwbare gegevens zorgen voor het meten van de toegevoegde waarde? Op welke manier wordt rekening gehouden met andere factoren die van invloed kunnen zijn op de ontwikkeling van kinderen? Gaat de nadruk op een zo hoog mogelijk testresultaat niet in het nadeel werken van scholen met veel achterstandsleerlingen of scholen die veel zorgleerlingen opnemen, zo vragen de leden.

De leden van de SGP-fractie vragen hoe het kabinet zich rekenschap geeft van het feit dat de keuze voor een begintoets in belangrijke mate afhangt van de ontwikkelingspsychologische visie op kinderen. Voorafgaand aan de uitwerking in pilots is een visie op dit punt van doorslaggevend belang. Hoe kan een toets worden voorgeschreven als blijkt dat de ontwikkeling van kinderen zelfs aan het begin van groep 3 te grillig is om deugdelijke metingen op te kunnen baseren, zo vragen de leden.

7. Overig

De leden van de VVD-fractie stellen dat de minister in haar brief, geparafraseerd, schrijft dat scholen niet moeten stoppen met lesgeven voor het schooljaar stopt. Die gedachte kan rekenen op de steun van deze leden. Waar in januari gemiddeld 50% van de onderwijstijd aan taal en rekenen wordt besteed, is dat in juni nog maar 40%. Er is echter geen enkel verband gevonden met het tijdstip van toetsing. De leden vragen de minister om de doorgaande leerlijn tot de zomer op te nemen in de voorstellen met betrekking tot de referentieniveaus. Het is een onderwerp dat daar besproken moet worden in plaats van een onderdeel van het toetsingsinstrument. De leden merken op dat de doorlopende leerlijngedachte louter een stimulans is om het schooladvies zwaarder te laten wegen, niet om het aantal lessen te verhogen. Deze leden zijn geschrokken dat het niveau van leerlingen op het terrein van begrijpend lezen in groep 8 een dalende lijn vertoont om in de brugklas zelfs te zakken naar het niveau van eind groep 7. De leden vragen de minister nadrukkelijk de uitkomsten van het Kohnstammonderzoek op dit terrein te betrekken bij haar voorstellen inzake referentieniveaus.

Ten aanzien van de professionalisering van docenten willen de leden graag weten of uniforme toetsing, het belang en optimaal gebruik van leerling- en onderwijsvolgsystemen ook opgenomen worden in het Pabo-curriculum?

Met betrekking tot de financiële kant van toetsing in het primair onderwijs wordt weinig opgemerkt in de brief van de minister. Nu betalen scholen de toetsing zelf, maar wie is verantwoordelijk voor de financiën bij verplichte invoering bij de eindtoets? De leden zouden graag de reactie van de minister hierop krijgen.

De leden van de CDA-fractie vragen wat de reactie van de minister is op de aanbevelingen van het veld over het instellen van andere organisatievormen, bijvoorbeeld onderwijs voor leerlingen van 10–14 jaar of kindcentra voor kinderen van 2–15 jaar.

De leden van deze fractie pleiten al jaren voor een warme overdracht van primair naar voortgezet onderwijs en zij benadrukken het belang hiervan. Zeker ook in het kader van de weg naar passend onderwijs. Welke rol ziet de minister voor de samenwerkingsverbanden, zo vragen deze leden.

II. Reactie van de minister